

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และเตรียมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก การพัฒนาชาติที่สำคัญคือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีความสามารถในการเรียนรู้ เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุด อันจะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน อันดับแรกของการพัฒนาคน คือการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพในปัจจุบันจะเป็นอนาคตที่สำคัญของประเทศชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องส่งเสริม ให้เด็กและเยาวชนทุกคนมีสุขภาพดี เป็นคนที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ควบคู่กับการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง อันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญสำหรับคนเรา การบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ จะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรง โครงร่างได้สัดส่วนมีความต้านทานโรคสูง และมีการพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ผู้ที่ขาดสารอาหารจะมีผลเสียต่อร่างกาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดสารอาหารในวัยเด็กจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพอย่างเห็นได้ชัด เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่ร่างกายกำลังเจริญเติบโต ร่างกายต้องการอาหารไปสร้างเสริมการทำงานของอวัยวะต่างๆ โดยเฉพาะการเจริญเติบโตของสมอง การขาดสารอาหารในระยะนี้จะมีผลเสียต่อสติปัญญาของเด็ก เพราะสมองไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร และทำให้ร่างกายอ่อนแอ เหนื่อยง่าย ขาดภูมิคุ้มกันโรค ติดโรคและเจ็บป่วยง่าย ทำให้มีผลเสียต่อตนเอง ครอบครัว อันมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530 : 20)

สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 6) กล่าวไว้ว่า อาหารคือปัจจัยสำคัญที่จะทำให้คนมีสุขภาพที่ดีได้ โดยเฉพาะเด็กซึ่งมีความ

ต้องการอาหารที่มีคุณค่าตามวัยในปริมาณที่เพียงพอกับความต้องการของร่างกายเพื่อสร้างความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งทางร่างกายและสติปัญญาพร้อมที่รับการพัฒนาในด้านต่างๆ นับตั้งแต่เกิดจนถึงวัยที่ต้องออกจากบ้านไปสู่วัยเรียน ในช่วงนี้จะเป็นช่วงที่เด็กจะเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว หากเด็กขาดสารอาหารหรือได้รับอาหารไม่เพียงพอแก่ความต้องการของร่างกายจะเกิดผลเสียต่อสุขภาพและสติปัญญาจะทำให้ไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่และไม่สามารถชดเชยแก้ไขให้เป็นปกติในระยะต่อมาได้ จากเหตุผลดังกล่าวอาหารจึงมีความสำคัญและมีประโยชน์สำหรับเด็กที่กำลังเจริญเติบโตเป็นอย่างยิ่ง เมื่อเด็กยังเล็กอยู่เป็นหน้าที่ของพ่อแม่ที่จะเป็นผู้ดูแลเอาใจใส่เรื่องอาหารที่เด็กรับประทาน แต่เมื่อเด็กอยู่ในวัยเรียนนอกจากพ่อแม่แล้วจึงมีความจำเป็นที่โรงเรียนจะมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนหรือหาวิธีการที่จะจัดอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการในปริมาณที่เพียงพอให้เด็กได้รับประทาน

โครงการอาหารกลางวันเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นแนวทางในการช่วยเหลือเด็กยากไร้ เติบโตแก้ปัญหาความขาดแคลนอาหารกลางวัน และภาวะทุพโภชนาการของเด็กนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีนโยบายในให้โรงเรียนในสังกัดได้จัดทำโครงการอาหารกลางวันอย่างทั่วถึงเพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย (ประทีป บุญทวี 2548 : 2) เด็กที่มีคุณภาพจะต้องมีร่างกายที่แข็งแรงมีสมองที่พร้อมจะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเด็กจะมีสุขภาพที่ดีได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่ส่งเสริมหลายประการ โดยเฉพาะด้านโภชนาการ เพราะการเจริญเติบโตของร่างกายต้องการอาหารในการสร้างเสริม ซ่อมแซมและบำรุงให้ร่างกายมีความสมบูรณ์แข็งแรงอาหารช่วยเสริมความสามารถในการใช้สมองในการคิดแก้ปัญหาต่างๆ การที่ร่างกายได้รับปริมาณสารอาหารตามสัดส่วนตามวัยและถูกสุขลักษณะ โดยเฉพาะเด็กในวัยเรียนจะช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตทั้งร่างกาย สมอง และเพิ่มพูนความคิดสติปัญญาอีกด้วย

จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความทุรกันดารมากหากเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคเหนือ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นป่าและภูเขา อันเนื่องมาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากความเจริญ การคมนาคมยังไม่สะดวกเท่าที่ควร และประชากรส่วนใหญ่ยากจนจึงส่งผลให้เด็กประสบปัญหาขาดแคลนอาหารกลางวัน จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อการจัดการบริหาร โครงการอาหารกลางวัน ความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกฝ่าย และอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีภาวะทุพโภชนาการ

ศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย ตำบลขุนแม่ลาน้อย อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 มีโรงเรียนทั้งหมด 6 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านขุนแม่ลา โรงเรียนบ้านส้มป่อย โรงเรียนบ้านแม่อมลาน โรงเรียน

บ้านป่าแก่ โรงเรียนบ้านฟักทอง และโรงเรียนบ้านแม่ลาผาไหว นักเรียนเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั้งหมด โรงเรียนมีการจัดโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียน โดยได้รับเงินงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการเป็นประจำทุกปี แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินโครงการอาหารกลางวันยังไม่ประสบผลสำเร็จ มีปัญหาและอุปสรรคมากมาย จึงทำให้การบริหารโครงการอาหารกลางวันไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปัญหาที่พบคือโรงเรียนตั้งอยู่ไกลจากตัวเมืองการคมนาคมไม่สะดวก โดยเฉพาะในฤดูฝน การหาวัตถุดิบมาประกอบอาหารกลางวันให้แก่นักเรียนรับประทานค่อนข้างจะลำบาก อาหารที่จัดซื้อส่วนมากจะเป็นอาหารแห้ง ทำให้นักเรียนได้รับสารอาหารไม่ครบตามความต้องการของร่างกาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ปฏิบัติราชการในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย จึงสนใจที่จะทำการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องของโครงการ เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอนามัยของนักเรียนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติต่อไปในอนาคต และบรรลุผลตามนโยบายการจัดโครงการอาหารกลางวันของทางราชการสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย
3. เพื่อศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมและความพึงพอใจในโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 ประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน
 โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน

เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน 6 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนผู้รับบริการอาหารกลางวัน โรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 72 คน และนักเรียนจำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้น 132 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาค้างนี้มุ่งศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโครงการอาหารกลางวัน โรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบุคลากร
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านอาคารสถานที่
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์
5. ด้านวิธีดำเนินการ
6. ด้านความร่วมมือจากบุคคลภายนอก

ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ศึกษา

การศึกษาค้างนี้ทำการศึกษาโรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อยจำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านขุนแม่ลา โรงเรียนบ้านส้มป่อย โรงเรียนบ้านแม่อมลาน โรงเรียนบ้านป่าแก่ โรงเรียนบ้านฟักทอง และโรงเรียนบ้านแม่ลาผาไหว

ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาค้างนี้ทำการศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2551 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2551 ถึง เดือนมีนาคม 2552

นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการอาหารกลางวัน หมายถึง โครงการที่โรงเรียนจัดทำอาหารกลางวันบริการให้กับเด็กนักเรียนในโรงเรียน โดยมีคณะกรรมการหรือครูผู้รับผิดชอบในการดำเนินการโครงการนี้ เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันเพียงพอกับความต้องการของร่างกายทั้งปริมาณ และคุณภาพ

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย ประจำปีการศึกษา 2551

ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง ครูในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาขุนแม่ลาน้อย ที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2551

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ตลอดจนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน นักเรียนและผู้ปกครอง
2. ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาโครงการอาหารกลางวัน ให้การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
3. เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนในการกำหนดนโยบายการบริหารงานและพิจารณาในด้านงบประมาณ